

IDENTIFIKUJ PROTI RÓMSKY RASIZMUS

**Táto publikácia vznikla vďaka finančnej podpore v rámci
projektu "Identify anti-Roma racism (antigypsyism) ".
Za obsah zodpovedá výlučne Rómske advokačné a
výskumné stredisko.**

**Autorka: Zuzana Havírová
Vydalo: Rómske advokačné a výskumné stredisko,
Mallého 18, 909 01 Skalica
Jazyková korektúra: Mgr. Beáta Danielová
Obálka a grafická úprava: Romadata, s.r.o.
Tlač: Erik Rangl - Reklama
Vydanie: prvé
Náklad: 200 ks
Rok vydania: 2023**

Obsah

Úvod	4
Stereotypy	5
Predsudky	6
Protirómsky rasizmus	8
Si Róm, nie Cigán!	10
Príklady protirómskeho rasizmu	12
Postihovanie protirómskeho rasizmu	15
Použité zdroje	16
O organizácii a autorke	17

Úvod

1 Protirómsky rasizmus je preklad anglického výrazu „antigypsyism“.

- Dostala sa vám do rúk publikácia, ktorá sa zaoberá protirómskym rasizmom.¹ Táto publikácia je určená pre všetkých, teda pre pomáhajúce profesie, učiteľov a učiteľky, zdravotníkov ale aj úradníkov z lokálnej, regionálnej a národnej úrovne. Publikácia vzišla zo vzdelávacích tréningov, ktoré Rómske advokačné a výskumné stredisko realizovalo v rámci projektu „Identify anti-Roma racism (antigypsyism)“ od júla do augusta 2023.
- V publikácii nájdete vysvetlenie pojmov stereotypy, predsudky a protirómsky rasizmus. Taktiež sme sa snažili vysvetliť prejavy protirómskeho rasizmu v konkrétnych príkladoch. Na záver sme pripravili kapitolu o postihovaní protirómskeho rasizmu.
- Uvedomujeme si, že táto téma je naozaj obširná a chceli sme ju spracovať jednoduchým spôsobom, aby bola pre čitateľov zrozumiteľná a súčasne bola zdrojom pre tých, ktorí sa chcú s témou zoznámiť bližšie.
- Veríme, že si nájde svojich čitateľov a spoločne sa nám podarí bojovať proti prejavom protirómskeho rasizmu v našej spoločnosti. Rómovia sú súčasťou Slovenska, sú to občania Slovenskej republiky, a ak chceme budovať silnú spoločnosť, musíme ju budovať spoločne so všetkými menšinami žijúcimi na Slovensku.
- Pochopenie podstaty protirómskeho rasizmu nám pomôže vyhýbať sa prejavom, ktoré nás rozdeľujú, pretože je dôležité hľadať spôsoby a cesty, ktoré nás zbližujú.

Stereotypy

2 CARDWELL, M. 1999. Dictionary of psychology.
Chicago Fitzroy Dearborn

3 MYERS, D- G. 2013. Social psychology. Twenge, Jean
M., 1971- (11th ed.). New York, NY: McGraw-Hill

- Stereotyp predstavuje zovšeobecnenú predstavu o nejakej skupine ľudí², pričom platí, že takéto predstavy sa môžu líšiť. Ide napríklad o predstavu o type osobnosti, preferenciách, vzhľade, schopnostiach a podobne.³ Dôležité je, že stereotypy ako také, nie sú zo zásady negatívne, môžu byť aj pozitívne alebo neutrálne.
- Stereotypy vznikajú prostredníctvom tzn. mentálnych skratiek, na ktorých vo svojej podstate nie je nič zlé. Potrebujeme ich, aby sme sa ľahšie orientovali vo svete. Ide o akési zrýchlenie procesu rozmyšľania. Napríklad, ak vidíme tvora s perím sedieť na konári stromu, tak pravdepodobne lieta a žerie červy. Alebo, ak rozmyšľame, že pôjdeme v lete k moru, je dobré vziať si so sebou plavky. Na tomto vo všeobecnosti nie je nič zlé, avšak sú aj situácie, kedy tieto mentálne skratky vedú ku stereotypom, ktoré môžu byť škodlivé. Napríklad rasové stereotypy vychádzajú z presvedčenia, že príslušnosť ku konkrétnej rasovej skupine je definujúca pre celú radu charakteristík vrátane správania (napr. Rómovia majú kriminalitu v krvi). Niektoré stereotypy si môžeme vybudovať prostredníctvom pop kultúry (všetci Rómovia vedia spievať a tancovať, americkí Taliani sú mafiáni) alebo aj prostredím, v ktorom vyrastáme a podobne.
- Ak sa bavíme o stereotypoch, je nutné spomenúť, že sa im nedá vždy vyhnúť. Sú všade okolo nás. Ak by sme vám teraz povedali: "Predstavte si človeka, ktorý študuje matematiku!", určite vám napadne muž s kalkulačkou, pričom však môže ísť pokojne o ženu. Treba teda odlíšiť od stereotypov negatívne správanie, ktoré s nimi môže byť spojené. Toto dosiahneme prostredníctvom vecí, ktoré máme spoločné, pretože niektoré sú univerzálne pre nás všetkých. Každý pravdepodobne chce nájsť lásku, má nejaké záujmy a určite dobrovoľne nechce byť zlý človek. Teda individuálny prístup ku všetkým ľuďom, ktorých stretneme, je cesta k tomu, aby sme mohli byť lepšími ľuďmi.

Predsudky

4 Autorský kolektív. 2003. Krátky slovník slovenského jazyka, VEDA

5 SELDEN, S. 2006. Inheriting shame: The story of eugenics and racism in America. New York, NY: Teachers College Press.

6 Ibid.

- Ak by sme hľadali definíciu predsudku podľa slovníka, tak je to „*neodôvodnene záporný postoj k spoločenským javom, obyčajne hlboko zakorenený a môže byť rôzneho pôvodu: náboženský, nacionálny, rasový, malomeštiacky a podobne*“.⁴ Predsudok vzniká predtým, než máme príležitosť spoznať nejakého človeka, to znamená, že už máme konkrétnu predstavu o tom, ako vyzerá, ako sa správa, aké ma hodnoty a osobne ho nepoznáme.
- Je potrebné uviesť, že sa nikto nenarodil s predsudkami o iných ľuďoch. To potvrdzuje aj fakt, že od konca 19. storočia začínajú prevládať teórie, že gény majú malý dopad na to, ako sa ľudia správajú.⁵ Predsudkami najčastejšie trpíme, ak cítime osobnú frustráciu voči čomukoľvek alebo neistotu a obavy voči osobe na základe nedostatočných znalostí alebo skúseností so skupinou, ku ktorej patrí. Taktiež môžeme pociťovať predsudky, ak máme pocit ohrozenia vlastného sebavedomia alebo v prípade súťaženia medzi jednotlivcami v našej spoločnosti o dosiahnutie svojich cieľov vo vzťahu k postaveniu, bohatstvu a moci.⁶ Osobitne nebezpečným prípadom je práve osobná frustrácia, ktorá v niektorých prípadoch môže viesť až k fyzickým útokom.
- Ďalším dôležitým problémom najmä v súčasnosti je šírenie nenávisti prostredníctvom sociálnych sietí. Napríklad osoba A má potýčku s osobou B, pričom o tom napíše status na sociálnu sieť a dodá, že osoba B je inej rasy alebo etnika a pre nich je príznačné byť zlí a neprispôsobiví. Následne priatelia osoby A môžu mať tendenciu si vytvárať predsudky, že všetci príslušníci danej rasy alebo etnika sú zlí alebo neprispôsobiví. Paradoxom tohto príkladu je to, že nikto ani nevie, či sa nejaký konflikt vôbec odohral, resp. či je pravda, čo píše osoba A.

Predsudky

7 What works to reduce prejudice and discrimination?
2015. A review of the evidence Maureen McBride, Scottish
Centre for Crime and Justice Research

- Bezpochyby najdôležitejším prostriedkom k predchádzaniu alebo znižovaniu predsudkov je vzdelávanie. Vzdelávanie sa vo všeobecnosti zaoberá a podporuje vytváranie a propagáciu pozitívnych vzťahov prostredníctvom spochybňovania stereotypov alebo mýtov o rôznych skupinách. Ide o inkluzívne aktivity ako napríklad priamy kontakt skupín, účasť žiakov z rôznych náboženských škôl na spoločnom vyučovaní alebo vzájomnú diskusiu medzi rôznymi skupinami o témach, o ktorých by sa mohlo povedať, že vytvárajú rozpory a napätie.⁷
- Taktiež je potrebné zdôrazniť, že zákaz segregácie detí v školách je nesmierne dôležitý, nakoľko segregácia vždy bude slúžiť k vytváraniu vzájomných predsudkov o skupinách, ktoré sú od seba oddelené, pretože nemajú možnosť sa navzájom spoznať.
- Zaujímavým spôsobom, ako bojovať proti predsudkom, je aj posilňovanie empatie a spolupatričnosti. A najmä pochopenia, že ako spoločnosti sa nám bude dariť z dlhodobého hľadiska jedine vtedy, ak sa budeme vzájomne chápať a podporovať, nie bojovať proti sebe.
- S predsudkami sa spája aj téma identity a s ňou súvisiace otázky. Je rozdiel, ak je niekto definovaný ako milovník vážnej hudby alebo ako príslušník určitého etnika? Obe informácie majú určitú hodnotu, ale ani jedna nedokáže plne definovať, aký človek je, ako vyzerá, ako sa správa a aké má hodnoty. Ak rozprávame o predsudkoch, musíme prísť k uvedomeniu, že každý z nás má počas svojho života viacero identít, či je to syn, manželka, otec, Róm, homosexuál, fanúšik futbalu alebo bojovník MMA. A naozaj nezáleží na tom, aké identity tento človek má. Jediné na čom záleží je, ako sa správa v konkrétnych situáciách na základe osobných skúseností. Teda či je dobrý, slušný, solidárny, alebo naopak zlý, drzý a neprajný. A v žiadnom prípade sa nedajú pripisovať konkrétne príslušnosti ani k dobrým, ani zlým vlastnostiam.

Protirómsky rasizmus

- **Protirómsky rasizmus** je definovaný ako typ rasistickej klasifikácie Rómov, ktorí sú prostredníctvom nej stigmatizovaní ako „Cigáni“. Cieľom tejto rasistickej klasifikácie je vykonštruovať falošné odôvodnenie a legitimizáciu pre ich dehumanizáciu, diskrimináciu, vykorisťovanie a možnosti na nich páchať násilie. Protirómsky rasizmus vytvára neexistujúce, zavádzajúce a negatívne opisy, vlastnosti a charakteristiky, ktorých základom je:

- ⇒ údajne spoločná forma fyzického vzhľadu;
- ⇒ homogenizujúce a generalizujúce sociálne, mentálne a charakterové vlastnosti (napr. asociálnosť, kriminalita, vysoká pôrodnosť, nedostatočná hygiena, chudoba, poverčivosť, primitívnosť, kmeňové príbuzenstvo, kočovníctvo, hudba/tanec v krvi, neviazanosť);
- ⇒ esencIALIZÁCIA tejto spoločnej formy fyzického vzhľadu a uvedených sociálnych, mentálnych a charakterových vlastností pre celú etnickú skupinu.⁸

- Definovanie protirómskeho rasizmu je výsledkom snahy rôznych aktérov na európskej úrovni, ktorí sa snažili poukázať na dlhoročné praktiky a správanie sa voči Rómom, ktorého výsledkom je inštitucionálny rasizmus živený historickou diskrimináciou, násilím, nenávisťnými prejavmi, vykorisťovaním a stigmatizáciou.⁹ Štrukturálny faktor vylúčenia vo forme protirómskeho rasizmu sa uvádza aj v štúdii Agentúry Európskej únie pre základné práva¹⁰, ktorá upozorňuje na to, že pokiaľ sa protirómsky rasizmus nebude inštitucionálne riešiť, účinok politických výsledkov v štyroch prioritných oblastiach (vzdelávanie, zamestnávanie, bývanie a zdravie) sa výrazne zníži. Podľa ich názoru to posilňuje generačnú depriváciu, ktorá udržiava Rómov na okraji spoločnosti a posilňuje predsudky a diskrimináciu.

⁸ Stratégia pre rovnosť, inklúziu a participáciu Rómov do roku 2030

⁹ ECRI. 2011. *General Policy Recommendation No. 13 on Combating Anti-Gypsyism and Discrimination Against Roma*. Strassbourg.. NICOLAE, V. 2006. *Towards a Definition of Antigypsyism*.

¹⁰ AGENTÚRA EURÓPSKEJ ÚNIE PRE ZÁKLADNÉ PRÁVA. 2018. *A persisting concern: anti-Gypsyism as a barrier to Roma inclusion*. Luxembourg: Publication Office of the European Union, 2018.

Protirómsky rasizmus

11 Koncepcia boja proti radikalizácii a extrémizmu do roku 2024. Uznesenie vlády č. 183/2021 zo dňa 7.1.2021.

12 HRABOVSKÝ, M. 2016. Anticiganizmus ako bariéra k inklúzii Rómov. In: PODOLINSKÁ, T.- HRUŠTIČ T. (ed.). *Čiernobiele svety*.

- Protirómsky rasizmus využíva historické formy diskriminácie, predsudkov, stereotypov a považuje spoločnú formu fyzického vzhľadu a uvedené sociálne, mentálne a charakterové vlastnosti za vrodené u každého Róma. To znamená, že aj keby sa niektoré z uvedených opisov či vlastností a charakteristík dali aplikovať na nejakého príslušníka majority (napr. kriminalita + nízka hygiena + chudoba), tak by sa sociálna situácia tohto príslušníka majority nechápala ako jeho vrodená vlastnosť. Z tohto dôvodu je protirómsky rasizmus typom rasistickej kategorizácie, ktorá tvrdí, že Rómovia kolektívne zdieľajú odlišnú rasovú podstatu, ktorá nie je ovplyvniteľná žiadnou formou socializácie, výchovy a vzdelania, ani žiadnymi sociálnymi, spoločenskými a finančnými opatreniami. Protirómsky rasizmus pripisuje Rómom nezvratný biologický a rasový osud, z ktorého nie je možné uniknúť. Zároveň presadzuje, že Rómovia nie sú práve pre tieto svoje vrodené vlastnosti schopní začleniť sa do spoločnosti.¹¹
- Hrabovský¹² uvádza, že protirómsky rasizmus nevzniká ako izolovaný rasistický program, ale že ho môžeme priradiť k problémom moderného sveta. Moderný, konkurenčný a individualistický pohľad na ľudskú spoločnosť často neprihliada na zložitosť zaradenia sa do spoločnosti pre odstránené skupiny, žijúce navyše v pasci generačnej chudoby. V tejto atmosfére, keď sa nadmerne preceňujú tzv. osobné talenty, inteligencia, charakter alebo rovnosť šancí, príležitostí a neprihľadia sa na sociálny a spoločenský kontext, v ktorom je možné tieto vlastnosti rozvíjať, môže dôjsť na výzvy k odstráneniu tzv. neprispôsobivých skupín. Najpodstatnejšiu a najzásadnejšiu črtou protirómskeho rasizmu je skutočnosť, že si v skutočnosti nepraje zapojenie Rómov do spoločnosti. Ak začnú prevažovať tvrdenia, že Rómovia nemôžu dosiahnuť žiadny pokrok, potom tieto tvrdenia už v počiatkoch prispievajú k neúspešnosti začleňovania Rómov do spoločnosti.

Si Róm, nie Cigán!

13 ŠUVADA, Martin. 2015. Rómovia v slovenských mestách. Bratislava : POMS, 2015

14 HRABOVSKÝ, M. 2016. Anticiganizmus ako bariéra k inklúzii Rómov. In: PODOLINSKÁ, T.- HRUŠTIČ T. (ed.). *Čiernobiele svety*.

- Historický pôvod slova “Cigán” súvisí s etnickou skupinou a má prevažne negatívny až hanlivý význam.
- Rómovia začali prichádzať do Európy z Indie už koncom 11. storočia. Samotní Rómovia boli pôvodným obyvateľstvom označení nesprávne ako Egyptania – Egypciens, skrátene Gypsies.
- Najrozšírenejší variant názvu etnika, ktorý sa používa v celej Európe, však pochádza z gréckeho názvu Atsinganos, Atsinkanos, čo bolo ľudové znenie slova Atinganoi, na Slovensku Cigáni. Európske obyvateľstvo bolo k rómskym kočovníkom spočiatku zhovievavé a prijímalo ich ako kajúcnych kresťanských pútnikov, za ktorých sa vydávali.
- Po roku 1427, keď parížsky arcibiskup kvôli nekresťanskému správaniu exkomunikoval Rómov z cirkvi, sa postoj obyvateľstva k nim radikálne zmenil. V západnej Európe začala platiť tvrdá protirómska legislatíva a prenasledovanie. Rómovia boli označovaní za zlodejov, podvodníkov a čarodejníkov. Napríklad v Čechách a celej rímsko-nemeckej ríši prebiehalo výrazné prenasledovanie Rómov, ktorého vyvrcholením bol tzv. generálny patent cisára Karola VI. z roku 1721, ktorý prikazoval stať mečom alebo vešať na šibenicu všetkých Rómov, vrátane detí.¹³
- Prenasledovanie Rómov dosiahlo najväčší rozmer počas II. svetovej vojny a vyústilo deportáciami do koncentračných táborov. Práve Nacisti dôsledne používali výraz „Cigán“, pretože sa s ním spájali jednoznačne negatívne konotácie.¹⁴

Si Róm, nie Cigán!

- Nielen kvôli pejoratívnemu významu slova „cigán“ a hrôzam z čias II. svetovej vojny sa v roku 1971 dohodli rómski zástupcovia zo 14 krajín na prvom Svetovom kongrese Rómov v Opringtone pri Londýne, že sa bude používať výraz Rómovia ako všeobecné označenie pre túto etnickú skupinu. Na Slovensku boli Rómovia uznaní ako národnostná menšina v roku 1991.
- V roku 2023 upravil Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra SAV heslo “cigán/Cigán” v Slovníku súčasného slovenského jazyka, a to tak, že v prvom bode sa doplnilo heslo, že sa od roku 1971 používa oficiálne označenie Róm a v druhom bode sa doplnilo, že sa jedná o hanlivé, znevažujúce označenie Róma, používané obyč. rasisticky zmýšľajúcimi ľuďmi v oficiálnom komunikačnom priestore.

Príklady protirómskeho rasizmu

- Príklady protirómskeho rasizmu môžeme nájsť v rôznych formách a intenzite v celej našej spoločnosti. Jedná sa o verbálne aj neverbálne prejavy, latentné či priamo otvorené, alebo také, ktoré sekundárne cielia proti Rómom. Nie je možné v tejto publikácii vymenovať všetky príklady protirómskeho rasizmu, ale pokúsime sa zhrnúť aspoň tie, s ktorými sme sa stretli v poslednom období:
 - Vytváranie obrazu o Rómoch, ktorí od narodenia prirodzene inklinujú ku kriminalite, tieto vyjadrenia sú až pejoratívne sprevádzané slovnými spojeniami „majú kriminalitu v krvi“, „sú to všetci zloději“ alebo tiež „ich kriminalita je vyššia ako u majority“ a pod. Tieto vyjadrenia bývajú v podstate ospravedlnením rasistického a protizákonného konania voči Rómom v prístupe k službám, napríklad ak majiteľ kaviarne nechce obslúžiť Rómov, zvykne hovoriť, že on nechce, aby mu Rómovia niečo ukradli.
 - Všetkým Rómom je pripisované umelecké nadanie v oblasti tanca, spevu a ovládanie hry na rôzne hudobné nástroje, pričom je typické hovoriť o „hudbe v krvi“ alebo „tanci v krvi“.
 - Vytváranie obrazu o romantickom a bezstarostnom živote Rómov, ktorí žijú pre dnešok a nezaťažujú sa myšlienkami na budúcnosť, je typickým konaním protirómskeho rasizmu. Takéto konanie je nebezpečné predovšetkým z pohľadu tvorby systémových opatrení a verejných politík, ktoré majú zlepšiť dlhodobý život Rómov, obzvlášť tých, ktorí žijú na okraji spoločnosti v generačnej chudobe a izolácii, pretože ich tvorcovia ovplyvnení romantickým obrazom o Rómoch nebudú prijímať potrebné zákony, nariadenia, vyhlášky a opatrenia, keďže budú presvedčení, že Rómovia nie sú schopní integrácie alebo začlenenia.

Príklady protirómskeho rasizmu

- Posilňovanie stereotypov o tom, ako žijú rómske ženy môžeme pozorovať v učebnom odbore „praktická žena“, ktorý je najčastejšie navštevovaný študentkami na elokovaných pracoviskách stredných odborných škôl, ktoré sú zriadené v blízkosti marginalizovaných rómskych komunít.
- Vytváranie programov, prístupov, opatrení, aktivít a tvorba verejných politík, ktoré sekundárne majú mať dopad na život Rómov, vo väčšine prípadov negatívny. K takýmto patrila návrh k čl. III. § 8 odsek 3 zákona č. 232/2022 Z.z. o financovaní voľného času dieťaťa a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ktorý znel: „Počas určenia osobitného príjemcu prídavku a príplatku k prídavku podľa § 12a ods. 1 písm. a) zákona č. 600/2003 Z. z. o prídavku na dieťa, prídavok a príplatok k prídavku je mesačne v sume 50 % prídavku a príplatku k prídavku. Sumy upravené podľa prvej vety sa zaokrúhľujú na najbližší eurocent.“ Podľa zákona č. 600/2003 Z.z. o prídavku na dieťa je prídavok štátna sociálna dávka, ktorou štát prispieva oprávnenej osobe na výchovu a výživu nezaopatreného dieťaťa a na čiastočnú úhradu školských potrieb na účel podpory plnenia školských povinností nezaopatreného dieťaťa. Príplatok k prídavku je štátna sociálna dávka, ktorou štát pripláca oprávnenej osobe na výchovu a výživu nezaopatreného dieťaťa, na ktoré nemožno uplatniť daňový bonus podľa osobitného predpisu. Plateľ rozhodne o určení osobitného príjemcu prídavku a príplatku k prídavku, ak napríklad z písomného oznámenia riaditeľa školy vyplynie, že oprávnená osoba nedbá o riadne plnenie povinnej školskej dochádzky nezaopatreného dieťaťa alebo nedbá o riadne plnenie povinného predprimárneho vzdelávania nezaopatreného dieťaťa.

Príklady protirómskeho rasizmu

- Účelom inštitútu osobitného príjemcu je zabezpečiť, aby poskytovaná štátna sociálna dávka plnila svoj účel pri zabezpečovaní nevyhnutných potrieb v súvislosti s výchovou, výživou a starostlivosťou o maloleté nezaopatrené dieťa. Zanedbávaním povinnej školskej dochádzky sa zákonný zástupca dopúšťa priestupku v zmysle § 37 zákona č. 596/2003 Z. z. o štátnej správe v školstve a školskej samospráve a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, a obec na základe oznámení podáva podnety na trestné stíhanie zákonných zástupcov súvisiace s ohrozovaním mravnej výchovy mládeže v zmysle § 211 ods. 1 písm. d) zákona č. 300/2005 Z. z. (Trestný zákon). Zákonný zástupca môže byť odsúdený na trest odňatia slobody v trvaní od 6 mesiacov až do 5 rokov.
- To znamená, že zákonný zástupca je už postihovaný viacerými nástrojmi za to, že zanedbáva plnenie povinnej školskej dochádzky svojho dieťaťa. Podľa navrhovaného zákona mala byť dieťaťu odňatá polovica prídavkov a príplatkov, ak mali byť vyplácané cez inštitút osobitného príjemcu. Takáto úprava zákona hovorila, že dieťa je zodpovedné za konanie svojho rodiča a je trestané za to, že jeho rodič nedodržiava zákonom stanovenú povinnosť dohliadať na plnenie povinnej školskej dochádzky. Toto ustanovenie navrhovali podľa verejne dostupných informácií poslanci z Ľudovej strany naše Slovensko, pričom sekundárne sa malo toto ustanovenie dotknúť práve rómskych detí, u ktorých býva osobitný príjemca najčastejší spôsob vyplácania rodinných prídavkov.
- Prezidentka Slovenskej republiky, Zuzana Čaputová, podala zákon na Ústavný súd SR, ale než mohol Ústavný súd SR o tomto bode rozhodnúť, poslanci prijali novelu, z ktorej toto ustanovenie odstránili.

Postihovanie protirómskeho rasizmu

15 Trestný zákon

- Trestný zákon postihuje rôzne formy rasizmu, či už hanobenie národa, rasy a presvedčenia (§423), alebo tiež podnecovanie k národnostnej, rasovej a etnickej nenávisti voči etnickým skupinám alebo jednotlivcom pre ich etnicitu (§424). Dôležitým ustanovením Trestného zákona je postihovanie segregácie a systematickej diskriminácie skupiny osôb na základe ich príslušnosti k etnickej skupine, pričom sa jedná o trestný čin apartheidu a diskriminácie osôb (§ 424a). Náš Trestný zákon tiež postihuje založenie, podporu a propagáciu hnutia smerujúceho k potláčaniu základných práv a slobôd a prejavy sympatií k takýmto hnutiam, ako aj výrobu, prechovávanie a rozširovanie extrémistického materiálu (§421 - §422). Dôležitým ustanovením Trestného zákona je popieranie a schvaľovanie holokaustu, zločinov politických režimov a zločinov proti ľudskosti (§422d).¹⁵
- Okrem zákonného postihu trestnej činnosti súvisiacej s protirómskym rasizmom, je dôležité aj spoločenské odsúdenie konania, ktoré dehumanizuje Rómov a vytvára podmienky, v ktorých nie sú Rómovia schopní uplatniť sa a žiť dôstojný život.
- Ak sa stanete obeťou diskriminačného konania, je potrebné podať trestné oznámenie. O právnu radu môžete požiadať napríklad Centrum právnej pomoci (<https://www.centrumpravnejpomoci.sk>) alebo Poradňu pre občianske a ľudské práva (<https://poradna-prava.sk>) .

Použité zdroje

- AGENTÚRA EURÓPSKEJ ÚNIE PRE ZÁKLADNÉ PRÁVA. 2018. *A persisting concern: anti-Gypsyism as a barrier to Roma inclusion*. Luxembourg: Publication Office of the European Union, 2018.
- Autorský kolektív. 2003. Krátky slovník slovenského jazyka, VEDA
- CARDWELL, M. 1999. Dictionary of psychology. Chicago Fitzroy Dearborn
- ECRI. 2011. *General Policy Recommendation No. 13 on Combating Anti-Gypsyism and Discrimination Against Roma*. Strassbourg.
- HRABOVSKÝ, M. 2016. Anticiganizmus ako bariéra k inklúzii Rómov. In: PODOLINSKÁ, T.- HRUŠTIČ T. (ed.). *Čiernobiele svety*.
- Koncepcia boja proti radikalizácii a extrémizmu do roku 2024. Uznesenie vlády č. 183/2021 zo dňa 7.1.2021.
- MYERS, D- G. 2013. Social psychology. Twenge, Jean M., 1971- (11th ed.). New York, NY: McGraw-Hill
- NICOLAE, V. 2006. Towards a Definition of Antigypsyism.
- SELDEN, S. 2006. Inheriting shame: The story of eugenics and racism in America. New York, NY: Teachers College Press.
- Stratégia pre rovnosť, inklúziu a participáciu Rómov do roku 2030
- ŠUVADA, Martin. 2015. Rómovia v slovenských mestách. Bratislava : POMS, 2015
- Trestný zákon
- What works to reduce prejudice and discrimination? 2015. A review of the evidence Maureen McBride, Scottish Centre for Crime and Justice Research

O organizácii a autorke

- Rómske advokačné a výskumné stredisko vzniklo v roku 2014 v Skalici ako nezávislé občianske združenie, ktorého cieľom je prostredníctvom výskumnej a advokačnej činnosti prispievať k zlepšeniu postavenia menšín na Slovensku.
- Okrem aktivít na území Slovenska pôsobí organizácia aj na medzinárodnej úrovni. Je členom medzinárodnej organizácie European Roma Grassroots Organization Network so sídlom v Bruseli.
- www.romadata.org
- **Mgr. Zuzana Havírová, PhD.**
Je spoluzakladateľkou a predsedníčkou Rómskeho advokačného a výskumného strediska. V rokoch 2011 – 2015 sa podieľala v Centre pre výskum etnicity a kultúry ako výskumníčka na projektoch o dočasných vyrovnávajúcich opatreniach, vzdelávaní, bývaní a taktiež spolupracovala na programe Aj ty máš šancu!. Je autorkou štúdie „Elokované pracoviská stredných odborných škôl pri marginalizovaných rómskych komunitách – Cesta k začleneniu alebo vylúčeniu rómskej mládeže?“. V októbri 2015 absolvovala odbornú stáž v Chicagu (USA) zameranú na komunitné organizovanie. V roku 2016 získala ocenenie Mesta Skalica pre sociálnych pracovníkov. V roku 2023 obhájila dizertačnú prácu s názvom Analýza bariér vstupu na trh práce obyvateľov marginalizovaných rómskych komunit na Univerzite Konštantína Filozofa v Nitre. Je autorkou viacerých odborných článkov.

© Rómske advokačné a výskumné stredisko, 2023